

NEÎNDEPLINIREA OBLIGAȚIILOR DE ÎNTREȚINERE DINTRE MEMBRII FAMILIEI ȘI ALTE RUDE. CAUZE ȘI EFECTE

Uliana SÎRBU,
lector universitar, Institutul de Științe Penale
și Criminologie Aplicată

CZU: 347.61/.62

Rezumat: Situația precară, dramatică și tragică este nu doar în privința copiilor abandonați, dar și în cazurile părinților părăsiți, deposezați de proprii copii de bunuri materiale sau de proprietate. Altele situații, legate de neexecutarea obligației față de membrii familiei sau rude. Toate aceste probleme generalizate trezesc interes științific, precum și de abordare și proclamare.

Cuvinte-cheie: obligații de întreținere, copii, părinți, rude, grijă, ajutor, lege.

Abstract: The situation is precarious, dramatic and tragic, not only in the case of abandoned children, but in the case of abandoned parents, deprived of their children's material goods or property. Other situations, linked to the non-fulfilment of obligations towards family members or relatives. All these widespread problems are of scientific interest, as well as being worth addressing and proclaiming

Keywords: maintenance obligations, children, parents, relatives, care, help, law.

Introducere. Este puțin spus cât de importantă, actuală și necesară este educația copiilor și a tinerilor în contextul unei educații bune. Temelia unei educații corespunzătoare ar fi educația în valori, în toată diversitatea lor. Educația în valori este studiată, adesea discutată și chiar promovată uneori. Însă rămânând la același nivel existențial, de fapt, nu produce efecte și rezultate scontate. Or, aderarea la nonvalori este mai ademenitoare și molipsitoare.

Această atribuire este foarte dăunătoare și distrugătoare. Cu cât mai bine educăm copilul, cu atât mai puțin va fi nevoie de pedepsit adultul. Pentru că legea în cazul abaterii abuzului cu pricină și vină impune răspundere cu aplicarea pedepsei.

Alegerea și implementarea filierelor educaționale inclusiv a celor profesionale revine cercetătorilor, specialiștilor din învățământ pentru toate treptele de învățământ. Confirmativ, în susținerea acestei idei avem spusele pedagogului și filosofului englez John Locke: ”bunăstarea întregului popor depinde de educarea corectă a copiilor”.

Familia este elementul esențial al societății și al statului. Mai este locul în care să asigure primele începuturi de educație, cultură și socializare a copiilor. Familia este leagănul apartenenței etnice, de menținere a unei națiuni și civilizații. De buna funcționalitate a familiei depinde nu doar existența, dar și viitorul societății și al statului în întregime.

Din seria de valori ale familiei, prezentate de prof. univ. Cuznețov Larisa, cele mai importante se consideră: *dragostea, afecțiunea, respectul, sprijinul reciproc, grija*.

Scopul cercetării este stabilirea și prezentarea cauzelor și efectelor produse în urma nerespectării obligației de întreținere, înaintarea unor propuneri concrete.

Raportul juridic de familie este cel social. Subiecții de drept familial relaționează în virtutea anumitor scopuri și necesități, formând raportul juridic familial propriu-zis. Între aceste scopuri evidențiem pe cele: a) personale: dragoste, sprijin moral, material, grijă, etc., b) sociale, c) juridice, date, impuse de lege, ca drepturi sau obligațiuni.

Constituția Republicii Moldova în art. 48, alin. 1 stipulează că ”familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului”. Dar, în art. 49 se garantează protecția prin diverse măsuri sociale a familiei, copiilor, tinerilor și inclusiv a celor orfani. Articolul 50

Ocroțirea mamei, copiilor și a tinerilor. Următorul articol în acest sens, 51 Protecția persoanelor cu dizabilități. Cu profund regret, aceste drepturi și garanții bine scrise, rămân a fi adesea departe de respectare și de aplicare a normelor [1].

Drepturile și obligațiile părintești, potrivit legii, le revin în măsură egală ambilor părinți, indiferent dacă copiii sunt născuți în căsătorie sau în afara ei, precum și asupra copiilor adoptați. Dacă urmărim atent conținutul articolelor 58, 60 ale Codului Familiei, stabilim lipsa unei clarități și delimitări între drepturi și obligațiuni părintești, normele fiind chiar incomplete [2].

Respectiv, în lipsa cunoașterii normei juridice sau a absenței, ea nu poate fi respectată. Dar una din regulile generale juridice prevede că necunoașterea legii nu scutește de răspundere.

Obligația de întreținere este nu altceva decât condiția pusă de lege, necesitatea, datoria morală, aplicată în privința unei persoane în folosul altei persoane în formă materială pentru satisfacerea nevoilor sale vitale și celor spirituale, profesionale.

Ca efect juridic, această obligație apare în cadrul relațiilor:

- ✓ De rudenie;
- ✓ De căsătorie,
- ✓ Altor relații similare cu cele de familie.

Codul Familiei clasifică obligațiile de întreținere în felul următor:

- ✓ A părinților față de copii;
- ✓ Între soți și foștii soți;
- ✓ Între alți membri a familiei (frați, surori, bunei-nepoți, adoptat și adoptator, etc.)

Codul Familiei în totalmente, în tot titlul IV, în întregime se referă la obligația de întreținere între membrii familiei, și alte rude.

Referitor la pensia de întreținere, se încasează pentru copii în trei forme:

- ✓ În cote-părți, din veniturile părinților;
- ✓ Într-o sumă bănească fixă,
- ✓ Prin cumularea acestor două forme de modalități de plată.

Adesea judecătorul stabilește plata pensiei de întreținere pe cote-părți sau în sumă fixă, în baza art. 75, 76, CF [2]. Încasarea în forma bănească fixă este mai puțin frecventă, deoarece din motivul schimbărilor economice și financiare care au loc la foștii parteneri familiari, influența crizelor economice statale aduce la adresarea în instanță a părților pentru a modifica suma bănească fixă datorată celui aflat la educare, întreținere, îngrijire. Legea nominalizată mai prevede obligația părinților de a participa la cheltuielile suplimentare necesare copilului său, legate de sănătate sau pentru obținerea unei calificări profesionale. Mulți dintre părinții care și-au onorat responsabil și deplin obligația lor de educare, întreținere, îngrijire a copiilor săi se lovesc la bătrânețe de indiferența, neonorarea acestei obligațiuni de către copiii lor.

În Constituția RM, art. 48, alin. 4, se declară că copiii au obligația de a avea grijă de părinți și să le acorde ajutor [1]. Prevederi cu privire la obligația copiilor majori de a întreține părinții sunt specificate în art. 80 al CF [2].

Legiuitorul moldav a stabilit anumite condiții la apariția obligației de întreținere a copiilor față de părinți, condiții de care judecătorul se conduce:

- ✓ Existența legături de rudenie dintre părinți și copii, dovedită prin acte;
- ✓ Capacitatea deplină de drept și de exercițiu, vârsta majoratului atinsă, apt din punct de vedere al sănătății mentale, apt de muncă;
- ✓ Părinții să fie inapți de muncă sau cu grade de dezabilitate: I, II, III, să aibă vârsta generală de pensionare;
- ✓ Părinții să aibă nevoie de sprijin material, nu au venituri cuvenite, ori venituri reduse, ceea ce nu oferă

posibilitatea de a se întreține, de ași asigura existența, un trai decent;

- ✓ Părinții nu s-au eschivat de la obligațiile față de copii săi, nu au fost lipsiți de drepturi părintești.

Alte norme tot în susținerea, apărarea drepturilor copiilor și oferă protecție, sunt acelea cu referire la copiii lipsiți de grija părintească, care se găsește în titlul V al acestui cod [2].

Un alt act normativ, legea 140/2013, care asigură protejarea, asistența pentru copii aflați în situații critice, de risc. Lăsați fără grija părintească, ceea ce înseamnă că acești copii intră în grija deplină a statului, a autorităților și instituțiilor împuternicite până și la numirea unui reprezentant legal, tutorelui, curatorului, educatorului, asistentului parental [5].

Toate cauzele prezentate mai jos au fost observate, analizate din cazuri private sau celor din presă, mass-media în decursul unei perioade îndelungate de timp.

Principalele **cauze**:

1. Diverse probleme: de sănătate, cele economice, la serviciu, financiare, veniturile reduse a partenerelor conjugali;
2. Crizele de vârstă;
3. Lipsa educației și a nivelului scăzut de cultură al părinților;
4. Lipsa modelului parental favorabil, nevăzut la părinții săi;
5. Lipsa propriului model parental;
6. Mediul nefavorabil, influența negativă;
7. Climatul conflictual, amoral, sau cel ilegal persistent în căminul familial;
8. Viciile;
9. Lipsa consilierii, resocializării necesare;
10. Lipsa parteneriatului eficient: familia-școală- comunitatea;
11. Interacțiunea slabă cu structurile sociale și publice a statului;

12. Necunoașterea obligațiunilor părintești.
13. Depresia post natală.
14. Cadrul legal imperfect, ceea ce îngreunează soluționarea favorabilă a cauzei pentru persoana întreținută și eschivarea de la pedeapsă sau aplicarea unei pedepse blânde față de întreținător.

Efecte:

1. Neglijența: lipsa de grijă, atenție, de îngrijire sau întreținere;
2. Desfacerea căsătoriei prin divorț;
3. Apariția relațiilor ostile între membrii familiei;
4. Destrămarea familiei;
5. Abandonul copilului/lor;
6. Comportament deviant, ilegal al întreținutului;
7. Abandonul școlar;
8. Abandonul părintelui/lor în etate, care necesită grijă, îngrijire, întreținere, inclusiv cea suplimentară;
9. Lăsarea părintelui/lor nevoiași în primejdie, deposedare de bunuri, de proprietate;
10. Survenirea răspunderii pentru nerespectarea obligației legale de întreținere.

Răspunderea juridică pentru nerespectarea obligației de întreținere se regăsește în câteva acte normative.

Codul Contravențional, art. 63 prevede o pedeapsă mai blândă asupra părinților sau persoanelor de înlocuire pentru neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare, de instruire a copiilor. Soldată cu comportament ilegal al copilului, exprimat prin vagabondaj, cerșit, absențe sistematice de la școală, săvârșirea unei ilegalități [3].

Codul Penal, art.201² dispune aplicarea pedepsei față de părinți care nu-și îndeplinesc responsabilitățile sale, din intenție rea [4].

Dezicerea în cadrul legii de copil anulează toate drepturile și obligațiile asupra lui.

Lipsirea de drepturi părintești scutește de obligația de întreținere, însă nu și asupra dreptului de moștenire. În cazul redobândirii drepturilor părintești revin drepturile și obligațiile părintești.

O altă formă de răspundere juridică este cea civilă, în cazul de neachitare a pensiei de întreținere. Legea familială și cea civilă prevede încheierea și autentificarea notarială a acestui tip de contract. CF norme de reglementare și răspundere le prevede în articolul 92-111 Stingerea obligației de întreținere, aparentă din contractul privind plata pensiei de întreținere. CF mai prevede modalitatea procedurală în cazul neexecutării acestei obligațiuni și clauzelor contractuale direct în instanța de judecată, conform jurisdicției [2].

În cazul în care persoana nu execută hotărârea instanței și se eschivează execuțional, survine, și i se aplică pedeapsa penală deja. Observăm aici cât de anevoios și problematic poate fi de a-și face dreptate și revendicare este pentru mama cu copii sau persoanei în etate, lipsită de puteri, care nu deține cunoaștere în materie juridică sau poate să meargă în instanță la distanță îndepărtată. Alt exemplu, persoana aflată în stare critică (probleme de sănătate), necesită întreținere și îngrijire din partea surorilor, fraților săi, deoarece alte rude nu are, la fel adresarea în instanță este dificilă, practic imposibilă.

Potrivit normei (4) din Regulamentul Comisiei Europene, executarea hotărârii instanței cu privire la această obligație poate fi îndeplinită în altă țară membră a UE [6].

În finalul cercetării, prin sintetizare, totalizare a celor relatate mai sus, și prin subliniere, accentuare, familia are conotație, sens profund juridic, biologic, sociologic, filosofic. Îmbinarea acestor sensuri determină *familia ca grup biologic*,

social, protejat de lege, de persoane care sunt legați între ei prin anumite relații natural-biologice, psihologice, morale, personale sau patrimoniale, având responsabilitate, îndatorire unul pentru altul, în fața societății, a legii.

Propunerile deduse
ASIGURAREA PROTECȚIEI și ASISTENȚEI DIN PARTEA STATULUI a familiilor, a copiilor și tinerilor, a persoanelor cu necesități speciale
Îmbunătățirea legislației Dreptului familiei, asigurărilor sociale, asistenței sociale
Introducerea pedepsei penale pentru copiii, alte rude care nu-și execută intenționat, cu rea voință obligația legală de întreținere a părinților săi, fraților, surorilor, bunecilor
Introducerea activității în autoritățile publice a funcției publice de consiliere a familiei
Asigurarea continuă a parteneriatului: familie-școală-societate
Asigurarea educației pentru familie, a educației prin valori, fortificarea cunoașterii și a conștientizării a acestor valori de către copii, tineri și adulți
Conlucrarea activă și permanentă intersectorială, interministerială în domeniile vizate

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.78, 140;
2. Codul Familiei nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, 210;
3. Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial Republicii Moldova, 2017, nr. 78-84, 100;
4. Codul Penal nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, 195;
5. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. nr. 140 din 16.06.2013. În:

- Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 167-172, 534.
6. Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18.12.2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0004-20130701&from=RO>